

KÖZPONTI NYOMOZÓ FŐÜGYÉSZSÉG

1066 Budapest VI. ker., Zichy Jenő u. 14.

☒: 1368 Budapest 5 Pf.: 251.

Telefon: 354-28-10, BM: 12-990, Fax: 354-28-40

1.Nyom. 842/2012/1-III.

H A T Á R O Z A T

Az emberölés büntette és más bűncselekmények miatt Murányi Levente és Szilágyi György országgyűlési képviselők, Dégi András a Magyar Politikai Foglyok Szövetségének elnöke valamint Mansfeld László magánszemély által tett feljelentést a Be. 174.§-a (1) bekezdésének a.) pontja alapján – mert a cselekmény nem bűncselekmény -

elutasítom.

A határozatot Murányi Leventének, Szilágyi Györgynek és Dégi Andrásnak azzal kézbesítem, hogy ellene a Be. 195. §-ának (2) bekezdése szerint panasszal nem élhet.

A határozatot Mansfeld Lászlónak azzal kézbesítem, hogy ellene a Be. 195.§-ának (1) bekezdése szerint a határozat közlésétől számított nyolc napon belül panasszal élhet a Legfőbb Ügyészséghez, amelyet a Központi Nyomozó Főügyészségen célszerű előterjeszteni.

I n d o k o l á s

Murányi Levente, Szilágyi György, Dégi András és Mansfeld László feljelentése szerint:

A Blaski József, Mansfeld Péter és társaik ellen 1958 októberében a Budapesti Fővárosi Bíróság Népbíróági Tanácsa előtt folyt a büntetőeljárás, amelyben a vádat dr. Mátsik György ügyész képviselte. Dr. Mátsik György a tárgyaláson példát akart statuálni, ezért „vérgőzös” vádbeszédet mondott, amelyben Blaski Józsefre és Mansfeld Péterre halálbüntetés kiszabását indítványozta. Az első fokon eljáró bíróság nem ítélte halálra Mansfeld Pétert, azonban 1959. március 19. napján a másodfokon eljáró Legfelsőbb Bíróság halálos ítéletet hozott, s Mansfeld Pétert 1959. március 21. napján kivégezték. A Legfelsőbb Bíróság bírái az elsőfokú tárgyalásra alapították az ítéletet, a másodfokon eljáró dr. Borsi Zoltán ügyész lényegében megismételte a dr. Mátsik György által előadott vádbeszédet.

Dr. Mátsik György perbeli magatartása, az általa fogantatosított eljárási cselekmények, illetve az általa koholt logikai összefüggésekre alapított vádbeszéd következménye volt Mansfeld Péter halálos ítélete és kivégzése. Az ügyész a fenti cselekedetével a kommunista rendszert készségesen kiszolgálta, az indítványa megtételekor nem volt tekintettel a terhelt fiatal korára

és személyi körülményeire, ráadásul a büntetés kiszabását kizárólag politikai alapokon egy „javíthatatlan ellenforradalmárral” szemben kérte.

Dr. Mátsik György több olyan ügyben is, amelyben a vádképviselőt ellátta, a terheltekkel szemben súlyos eljárási és egyéb jogsértéseket követett el, így jogellenesen tartatta őket fogva, kényszervallatásukra és bántalmazásukra adott utasítást. Az ügyész a jogellenes fogva tartást azzal is elkövette, hogy az egyébként jogszerűen elrendelt kényszerintézkedést jogsértő módon hajtatta végre. Ilyen eljárás volt a Fónay Jenő és Márton Erzsébet ellen folyt büntetőeljárás, amelyben szintén dr. Mátsik György járt el ügyészként. A vádlottakat a bíróság az ügyészi vádbeszédben indítványozottakkal egyetértésben halálra ítélte 1958. április 25. napján. Márton Erzsébetet kivégezték, Fónay Jenő 1958. augusztus 8. napján kegyelmet kapott. Fónay Jenő nyilatkozatai szerint dr. Mátsik György adott utasítást arra, hogy sötétzárkába zárják, illetve nem számított neki az igazság, csak az, hogy „a bitóra” küldhesse.

A feljelentés szerint a Btk. 166.§-ának (1) bekezdésébe ütköző emberölés büntettének tényállásszerűségét kell vizsgálni, amelyet dr. Mátsik György felbújtóként követett el, illetve a Btk. 225.§-ába ütköző hivatali visszaélés büntette, a Btk. 226.§-ának (1) bekezdésébe ütköző hivatalos eljárásban elkövetett bántalmazás büntette, a Btk. 227.§-ának (1) bekezdésébe ütköző kényszervallatás büntette és a Btk. 228.§-ának (1) bekezdésébe ütköző jogellenes fogvatartás büntette gyanújának megvalósulását kell vizsgálni.

A feljelentés-kiegészítés lefolytatása során beszerzett okiratok alapján az alábbiakat lehetett megállapítani:

Budapest Főváros Ügyészsége 1958.TÜK.Bü 1.042/12. számú vádiratában fk. II. rendű Mansfeld Pétert a népköztársaság megdöntésére irányuló szervezkedés kezdeményezése és vezetése, a népköztársaság megdöntésére irányul szervezkedésben való tevékeny részvétel, robbanóanyag rejtegetése, fegyver és lőszerrejtegetés, társadalmi tulajdon sérelmére elkövetett rablás, hatósági közeg elleni erőszak, személyes szabadság megsértése, fogolyszökés, veszélyeztetés, betöréses lopás, személyi tulajdon sérelmére tolvajszövetségben és felfegyverkezve elkövetett lopás bűncselekmények elkövetésével vádolta. A vádiratban a büntetés nemére vonatkozó indítvány nem található, azt dr. Götz János Budapest Főváros Ügyésze írta alá.

A lefolytatott büntetőeljárás eredményeképpen a Budapesti Fővárosi Bíróság Népbíróági Tanácsa Nb.I. 8084/1958/5. számú ítéletében fk. II.r. Mansfeld Pétert a fenti bűncselekmények elkövetésében bűnösnek találta és vele szemben „egységes büntetésként” életfogytig tartó börtönbüntetést szabott ki főbüntetésként. Az ítélet 29. oldalán írtak szerint a „Fővárosi Ügyészség, tárgyaláson résztvevő képviselője a vádját a benyújtott vádirat szerint tartotta fenn és kérte, hogy a bíróság a vádlottakat súlyos büntetéssel sújtsa. Külön Blaski

József I. rendű és Mansfeld Péter II. rendű vádlottakra a legszigorúbb büntetés kiszabását indítványozta.”

A Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bíróságának Népbírószági Tanácsa 1959. március 19. napján kelt T.Nbf. IV. 15/1959/3. számú ítéletében „II.r. Mansfeld Péter terheltet a vele szemben megállapított büntettek miatt halálbüntetésre bünteti.” A másodfokon eljáró bíróság ítélete szerint az első fokú bíróság által megállapított tényállás a büntető eljárási jogban meghatározott hibáktól mentes, azt a fellebbezési eljárásban irányadónak tekintette. „A tényállásra figyelemmel ugyancsak helyesen történt a terhelték bűnösségének megállapítása és cselekményüknek jogi minősítése. A büntetés kiszabásával kapcsolatban az elsőfokú bíróság a büntetések mértékének meghatározásánál figyelembe vehető bűnösségi körülményeket általában helyesen sorolta fel. A bűnösségi körülményeknek a büntetés mértékére kiható értékelése azonban II. rendű Mansfeld Péter terhelnél téves volt. Ez a terhelt volt ugyanis a fő szellemi és gyakorlati irányítója úgy a szervezkedésnek, mint a lopások és fosztogatások sorozatának. A cselekménye társadalmi veszélyességének rendkívüli súlya mellett viszonylag fiatal kora dacára is igen nagyfokú a személye társadalmi veszélyessége. Terhelt korábbi cselekménysorozata miatt börtönben is volt. Ez a korábbi fogvatartása nem hatott rá nevelően. A bűnösségének és személye társadalmi veszélyességének igen magas fokát mutatja az a magatartása is, hogy miután a rendőr megöléséről lemondtak, az ő indítványára még tervbe vették és elő is készítették Kallóné megölését. Mindezekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság népbírószági tanácsa úgy találta, hogy a terhelt megnevelését már egy hosszabb időtartamú börtönbüntetésétől sem lehet várni. Ezért vele szemben az általános prevenció, illetve a társadalmi védekezés érdekében a legsúlyosabb büntetés kiszabása volt indokolt.”

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága az 1990. április 20. napján kelt NT.III.34/1990/5. számú határozatával fk. Mansfeld Péter tekintetében mindkét ítéletet semmisnek nyilvánította arra tekintettel, hogy a politikai, illetve a népfelkeléssel összefüggő bűncselekményeket az 1989. évi XXXVI. törvény 1.§-ában meghatározott időhatáron belül, a köztörvényes bűncselekményeket pedig túlnyomórészt ugyancsak a népfelkeléssel összefüggésben, méltányolható körülmények között követte el.

Az 1956-os népfelkeléssel összefüggő elítélések orvoslásáról szóló 1989. évi XXXVI. törvény (közismert nevén I. semmisségi törvény) 1.§-a szerint az „1956. október 23. és 1963. április 4. között, népfelkeléssel összefüggésben elkövetett politikai bűncselekmény, valamint az ezzel bűnhalmazatban – harci cselekmények során – elkövetett emberölés, rablás, közveszélykeltetés vagy személy elleni erőszak miatti elítélések semmisnek tekintendők.” A 2.§-a szerint a bíróság „semmisnek nyilváníthatja az 1.§-ban meghatározott időhatáron belül, a népfelkeléssel összefüggésben méltányolható körülmények között elkövetett köztörvényes bűncselekmények miatti elítélést.”

A Minisztertanács 3063/1989. számú határozatával hozta létre az 1945 és 1962 közötti koncepciós büntetőügyek felülvizsgálatára a Jogász-Történész Bizottságot. A bizottság feladata volt azoknak a büntetőügyeknek a számbavétele, amelyekről feltételezhető, hogy koncepciós elemeket tartalmaznak, illetve a megvizsgált ügyekben történt törvénysértés kiküszöbölésére javaslatot tegyenek. A bizottság e tevékenysége során azt vizsgálta, hogy mennyiben feleltek meg az adott időszak jogszabályai a jogállami követelményeknek, milyen volt az ítélkezési gyakorlat szakmai politikai irányítása, illetve az eljárások mennyiben feleltek meg a büntető anyagi és eljárásjogi szabályoknak. A bizottság a joggyakorlat irányításának az informális és formális eszközeit is megkísérelte feltárni. Az informális irányításra csak utalások, jelek voltak fellelhetőek. A formális irányítás minden esetben írásban történt, ilyenek voltak a Legfelsőbb Bíróság Irányelvei és Elvi Döntései, a Legfőbb Ügyészi Utasítások. (A semmisségi törvények, tudományos ülészek Veszprémben 2000. március 13., Kairosz Kiadó, 2002. 119.o.)

A munkabizottság jogász társelnöke dr. Földvári József szerint a munkájuk nem egyszerű rehabilitációs eljárás, azt kell tisztázniuk, hogy a koncepciós perekben történtek-e törvénysértések. Dr. Zimmer Tibor, a történész társelnök szerint a bizottság feladata annak a büntetőpolitikának a vizsgálata, amely döntési mechanizmusa révén alkalmat adott a törvénytelenésekre. Ezen vezérelveket szerint a jogászbizottság az összefoglaló jelentése IV. részében úgy foglalt állást, hogy „vizsgálataink megerősítettek bennünket abban a meggyőződésünkben, hogy lehetetlen – de nem is szükséges – személyre szólóan megállapítani azt, hogy kit ítélték el törvénytellenesen vagy igazságtalanul az általunk vizsgált időszakban. A törvényteleneségek és az igazságtalanságok orvoslásának egyetlen módja azoknak a bűncselekmény-csoportoknak a felsorolása, amelyek miatt történt elítélések semmisnek tekintendők.” „ A bizottság tudatában van annak, hogy ennek következtében semmisnek nyilvánulnak olyan esetek is, amelyekben nem történt sem törvénytelenesség, sem igazságtalanság, azonban a bizottság véleménye szerint ez a kisebbik rossz.” A fenti elvek alapján megszületett első semmisségi törvény alkalmazása során semmisségi ügyek tömege keletkezett és a bíróságok sorozatban adták ki a semmisségi igazolásokat.

A feljelentésben foglaltak szerint dr. Mátsik György volt ügyész vonatkozásában a Btk. 166.§-ának (1) bekezdésébe ütköző emberölés büntettének és a Btk. XV. fejezetének IV. címében található több hivatali bűncselekmény tényállásszerűségét kell vizsgálni.

Dr. Mátsik György a Blaski József és társai ellen folyamatban volt bűnügyben a népbírói tanácsokról és a bírósági szervezet, valamint a büntetőeljárás egyes kérdéseinek szabályozásáról szóló 1957. évi 34. számú törvényerejű rendelet (továbbiakban népbírói tvr.) rendelkezései szerint járt el. A népbírói tvr. 4.§-ának (1) bekezdése szerint „ha a terhelt előzetes letartóztatásban van, a szükséges bizonyítékok rendelkezésre állanak és az ügyész – a legfőbb ügyész utasítására indítványozza, a megyei népbírói tanács jár el”

többek között a népi demokratikus államrend elleni szervezkedés és erre irányuló szövetkezés, a robbanóanyag, lőfegyver vagy lőszer engedély nélküli tartásával elkövetett bűncselekmények esetén.

A népbíróági tvr. 23.§-ának (1) bekezdése szerint a megyei népbíróági tanács a fenti bűncselekmény miatt halálbüntetést szab ki. A bíróság az eset összes körülményeihez képest halálbüntetés helyett életfogytiglani vagy öt évtől tizenöt évig terjedhető börtönbüntetést is kiszabhat, további enyhítésnek helye nincs. A fenti jogszabály szerint dr. Mátsik György ügyész halálbüntetésen kívül más büntetés kiszabását nem indítványozhatta, a bíróság az összes körülmény figyelembevételével – mint ahogyan jelen ügyben is történt – szabott ki enyhébb büntetést. A népbíróági tvr. elvetette a súlyosítási tilalmat, a Legfelsőbb Bíróság Népbíróági Tanácsa a büntetést akkor is súlyosbíthatta, ha a terhelt terhére az ügyész nem jelentett be fellebbezést. A másodfokon eljáró bíróság saját hatáskörében döntött úgy, hogy az első fokon megállapított történeti tényállás kiegészítés és helyesbítés nélkül irányadó, de az alapján halálbüntetést szab ki.

A népbíróági tvr. 23. §-ának (3) bekezdése szerint, ha a terhelt fiatalkorú, úgy a büntetést az 1951. évi 34. tvr.(Ftvr.) 8.§-ának rendelkezései szerint kell kiszabni, azonban ez a szabály a hatályos anyagi büntetőjogi szabályok hivatalos összeállítása (a továbbiakban BHÖ.) 12. pontjában foglalt rendelkezéseket nem érinti.” Az Ftvr. 8.§-ának (1) bekezdése szerint fiatalkorúra halálbüntetést nem lehet kiszabni, kivéve, ha ezt a törvény külön rendeli. A BHÖ 12. pontjának értelmezése szerint az államellenes és politikai bűncselekmények tárgyalásakor is a háború bűnösök felelősségre vonására létrehozott népbíróóságok eljárásait kell alkalmazni, illetve utal a BHÖ 94. pontjára, amely szerint ha a fiatalkorú háborús vagy népellenes bűncselekményt élete tizenötödik évének betöltése után követte el, az arra megállapított büntetést az Ftvr-ben szereplő korlátozásra tekintet nélkül lehet alkalmazni, halálbüntetést azonban csak akkor lehet kiszabni, ha a fiatalkorú a cselekmény elkövetésekor tizenhatodik életévét már betöltötte.”

Mansfeld Péter 1941. március 10. napján született, a terhére rótt bűncselekmény elkövetését 1958. február 14. napján kezdte meg, azok befejezésekor a 17. életévét betöltötte, így a halálbüntetés indítványozására, kiszabására és végrehajtására az akkor hatályos jogszabályoknak megfelelően került sor.

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bíróságának Elnökségi Tanácsa Eln.Tan.B.törv. 1491/1992/3. számú határozatában, dr. Krayzell Miklós és társai ellen háborús bűntett miatt folyamatban volt bűnügyben megállapította, hogy a Budapesti Népbíróóság Nb.XVII.4367/1945/12. és a Népbíróóságok Országos Tanácsa NOT.7407/1946/23. számú ítélete törvénytörő. A hivatkozott bírósági határozat a jelen üggyhöz hasonló ügyek vonatkozásában elvi iránymutatásul szolgált, azzal, hogy kimondta: azok a hivatalos személyek, akik „szabályosan kihirdetett jogszabály és rögtönítélő bírósági eljárást kezdeményező ügyészi vád alapján ilyen eljárást lefolytattak, halálos ítéletet hoztak, bűncselekményt nem követtek el.”

A fentiek irányadóak a Fónay Jenő és Márton Erzsébet ellen folyamatban volt büntetőeljárásra is. Megjegyzendő, hogy Fónay Jenő 1958. július 19. napján kegyelmet kapott, Márton Erzsébetet pedig a feljelentésben írtaktól eltérően nem végezték ki, nevezett büntetését enyhítette a Legfelsőbb Bíróság Népbírósi Tanácsa 1958. július 18. napján a népköztársaság megdöntésére irányuló szervezkedés miatt 15 évi szabadságvesztésre ítélte.

Dr. Mátsik Györgynek a hivatali bűncselekményekre vonatkozó cselekvősége tekintetében az alábbiakat lehetett megállapítani:

Budapest Főváros Levéltára által őrzött nyomozási iratok tanúsága szerint a nyomozást a Belügyminisztérium Budapesti Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Osztályának Életbiztonsági Alosztálya 397/1958. számon rendelte el 1958. február 17. napján. A nyomozást mindvégig e szerv folytatta le. A gyanúsítottakat érintő házkutatásra, személymotosásra és lefoglalásra a Belügyminisztérium osztályvezetőjének, Szalma József rendőr őrnagynak a határozata alapján került sor. Az előzetes letartóztatás foganatosítására szóló parancsot szintén a Belügyminisztérium képviselője rendelte el, amelyet a legfőbb ügyész engedélyezett. Az ügyészség részéről sem aláírás, sem az engedélyezésre jogosult neve, sem pecsét nem található az iraton. A Mansfeld Péter előzetes letartóztatásának elrendeléséről szóló határozatot 1958. február 22. napján az ügy vizsgálója, Fenyvesi István rendőrnemzet főhadnagy írta alá. Azt egyetértésével felettese ellenjegyezte, illetve az iratot a Belügyminisztérium képviselője egyetértéseként aláírta, Varga Gyula ügyész pedig jóváhagyta, illetve Budapest Főváros Ügyészsége bélyegzőlenyomatával ellátták. Ezt követően az előzetes letartóztatás időtartamát a Legfőbb Ügyészség főosztályvezetője dr. Béres Miklós határozatával hosszabbította meg. A terheltkénti felelősségrevonásról szóló határozatot Alföldi Ernő rendőrnemzet főhadnagy hozta.

Budapesti Fővárosi Ügyészség B.10042/1958. számú iratai szerint Bartos István rendőr százados dr. Gerő őrnagy egyetértésével 1958. június 24. napján vádirat-tervezetet küldött az ügyészségnek, amelynek a tartalma azonos a benyújtott vádirattal, azon lényegében formai változtatások történtek.

Az I. és II. semmisségi (1990. évi XXVI.) törvényt megalapozó 1989-1990-ben folytatott tényfeltáró kutatások megállapították, hogy mi jellemezte 1956 forradalmáig a korabeli bűnüldözést. Az ügyész szerepe az eljárásban formális volt, általában azt sem tudta, hogy a terheltet hol tartja az Államvédelmi Osztály (továbbiakban ÁVO) fogva, a vádirat szintén az ÁVO által elkészített vádirattervezeten alapult, mind az ügyészi kihallgatás, mind a bírósági eljárás az esetek nagy részében formális volt. Korabeli források szerint, amikor az ügyész a terheltet vádemelés előtti ügyészi kihallgatásra elő akarta vezetetni a terheltet, az ÁVO által fenntartott fogdából elővezetés helyett azt a választ kapta, hogy a kérdéses személy még a névjegyzékben sem szerepel. A vádemelés előtti ügyészi kihallgatás általában formális volt,

rendszerint az ÁVO előtt tett beismerő vallomás megismétlésére szorítkozott. A vádirat, mint jelen ügyben is, az ÁVO jogutóda által elkészített vádirattervezeten alapult.

A jelen ügyben keletkezett nyomozási iratok között nem lelhető fel olyan, amely szerint akár dr. Mátsik György, akár más ügyész bármely eljárási cselekmény foganatosításán részt vett volna vagy arra írásban utasítást adott volna, így a tényállásszerűség hiányában feljelentésben sérelmezett hivatali bűncselekmények elkövetésének megállapítására nincs alap.

Budapest, 2012. szeptember 06.

Dr. Keresztes Imre s.k.
főügyész

Kiadmány hiteléül
Kiadó

